

Aan de Hoofddirecteur van de
Rijkdienst voor de Monumentenzorg,
Stadhoudersplantsoen 7,
DEN HAAG.

No O/L 63020.

Uw schrijven: No 126.505, dd. 25 maart 1963.

Onderwerp: Orgel Ned.Herv. kerk te Peize.

Bylage: 1

De "cri de coeur" van de heer Helbers te Assen geeft mij aanleiding tot de navolgende beschouwingen, waarbij ik zijn schrijven op de voet volg:

Het orgel van Peize is inderdaad het meest waardevolle orgel van Drenthe en een der meest waardevolle instrumenten in ons land.

Het bevat pijpwerk van circa 1630, 1700 en 1785.

Helaas heeft de Groningse orgelbouwer Van Oeckelen het instrument in 1861, bij de overplaatsing naar Peize, zeer grondig gewijzigd, waarbij hij praktisch geen register onaangetast liet. Pijpen werden verschoven, opgeden werden verhoogd, registers door elkaar gehaald, nieuwe registers geplaatst, kernsteken aangebracht, voetopeningen veranderd enz.

Dit wordt niet door de heer Helbers vermeld. Dit kan hij ook niet weten. Toch zijn juist de ingrepen van Van Oeckelen er de oorzaak van, dat de restauratiekosten zo hoog zijn. Het herstel van het oude pijpwerk is bij dit orgel veel tijdrovender en daardoor duurder, dan het vervaardigen van nieuw pijpwerk voor een orgel met dezelfde dispositie.

De nacalculaties van diverse voltooide restauraties laten zien, dat de restauratiekosten wel hoog, maar in vele gevallen zelfs nog niet hoog genoeg zijn. Dat er slechts één man aan werkt is natuurlijk niet waar. Toch is het verklaarbaar dat de heer Helbers dit meent waargenomen te hebben. Wanneer een dergelijk instrument eenmaal is opgesteld, geschiedt de intonatie namelijk door één intonateur met een hulp aan het klavier en deze intonatie neemt in het algemeen weken, zo niet maanden in beslag. De eigenlijke restauratiewerksaamheden aan pijpwerk, windladen, mechanieken enz. echter zijn van te voren in de werkplaats reeds uitgevoerd.

Tegen een buitenlandse orgelbouwer heb ik allerniinst bezwaar, mits hij in staat is het vereiste restauratiepeil te bereiken. Persoonlijk zou ik bijvoorbeeld gaarne de firma Ahrend & Brunzens te Leer deze restauratie toevertrouwen. Men verwachtte echter hier geen financieel voordeel van.

Voor de restauratie van het Müller-orgel in de Walenkerk te Amsterdam - een orgel van ongeveer gelijke omvang, maar minder werkelijk bij de restauratie - vermeldt de offerte van Ahrend & Brunzens het vergelijkbare bedrag van 96.000 DM = 86.400 gld.

Aan de Hoofddirecteur van de Rijksdienst voor de
Monumentenzorg.

De restauratiekosten zullen hoog gesubsidieerd moeten worden, wil het herstel daadwerkelijk gerealiseerd kunnen worden. Uit het bovenstaande blijkt, dat dit zeker verantwoord is. Het instrumentarium kan en moet zelfs verwijderd worden, voordat de restauratie van het kerkgebouw een aanvang neemt.

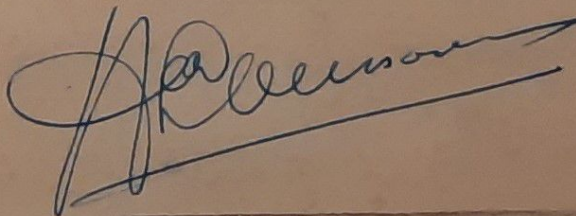
De heer Helbers vermeldt nog dat hij de restauratiecommissie te Peize geadviseerd heeft "de Herv. kerkcommissie rustig jaren te laten overleggen, en zich direct tot de Hoofddirecteur van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg te wenden."
De kerkvoogdij heeft dit advies opgevolgd en bij schrijven dd. 21 maart 1963 de kerkelijke commissie bericht, voortaan geen gebruik meer van haar diensten te zullen maken.
Na enig heen en weer geschrijf en persoonlijke interventie van de heer Edskes werd met Pinksteren 1963 door de kerkvoogdij besloten in het vervolg direct met de heer Edskes te contacten, die in deze dan de orgelcommissie zou vertegenwoordigen. Door de nieuwe functie van de heer Edskes zal merkwaardigerwijze in de toekomst toch meer een oplossing in de geest van de heer Helbers worden bereikt.

Tenslotte geloof ik, dat het maar het beste is de firma Van Vulpen de opdracht te geven. In Holland is hij wel de meest bakwane restaurateur voor dit werk en inschakeling van Ahrend & Brunzema zou maar opnieuw vertraging geven.

Ik bericht U nog, dat ik mij met de demontagekosten ad f 2.900, vermeld in de offerte van de firma Van Vulpen dd. 13 december 1962, kan verenigen.
Deze kosten behoren op de restauratierekening van het kerkgebouw te worden geplaatst.

Een afschrift van dit schrijven te Uwen gerieve sluit ik als bijlage in.

DE RIJKSADVISEUR VOOR ORGELS,

PROV. MUSEUM V. DRENTHE
INGEKOMEN

20 juni 1963

Doss.

NO 65/2055